

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Sžsk/23/2020
Identifikačné číslo spisu: 7019200549
Dátum vydania rozhodnutia: 24.03.2021
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:7019200549.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členiek senátu JUDr. Jany Martinčekovej a JUDr. Violy Takáčovej, PhD., v právnej veci žalobcu: B. C., bytom XXX XX C., B. XXXX/X, právne zastúpený advokátskou kanceláriou BE LEGAL, s.r.o., Tomášikova 10/A, 821 03 Bratislava, IČO: 51 659 387, proti žalovanému: Ministerstvo spravodlivosti SR, Račianska ul. 71, 813 11 Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného č. 39210/2019-42 zo dňa 20.05.2019, o kasačnej sťažnosti žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach č.k. 4Sa/6/2019-28 zo dňa 18.11.2019, takto

rozhodol:

I. Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo dňa 18.11.2019, č.k. 4Sa/6/2019-28, m e n í tak, že rozhodnutie Ministerstva spravodlivosti SR č. 39210/2019-42 zo dňa 20.05.2019 z r u š u j e a vec mu v r a c i a na ďalšie konanie.

II. Žalobcovi p r i z n á v a proti žalovanému právo na náhradu trov konania pred krajským súdom a náhradu trov kasačného konania v plnom rozsahu.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Košiciach rozsudkom č.k. 4Sa/6/2019-28 zo dňa 18.11.2017 podľa § 190 zákona č. 162/2015 Z.z. Správneho súdneho poriadku (ďalej len „SSP“) zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal zrušenia rozhodnutia žalovaného č. 39210/2019-42 zo dňa 20.05.2019, ktorým bolo zamietnuté odvolanie žalobcu a potvrdené rozhodnutie Útvaru sociálneho zabezpečenia Zboru väzenskej a justičnej stráže č. GR ZVJS-d-10872/14-2019 zo dňa 26.02.2019 o nepriznaní nového vymerania invalidného dôchodku žalobcovi.

2. V odôvodnení rozsudku krajský súd uviedol, že dobu nepretržitého zamestnania k 31.12.2003 ako zákonnú podmienku pre nové vymeranie sumy invalidného dôchodku podľa § 263 ods. 13 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení žalobca nesplnil, čo žalovaný, ako aj správny orgán prvého stupňa, posúdili správne. Dospel preto k záveru, že žaloba nie je dôvodná. Doplnil, že dôvody v zmysle § 191 ods. 1 písm. e/, f/ a g/ SSP žalobca v žalobe skutkovo a ani právne nekonkretizoval, a preto sa nimi správny súd nemohol zaoberať. Žalobcovi právo na náhradu trov konania nepriznal.

3. Proti tomuto rozsudku podal v zákonnej lehote kasačnú sťažnosť žalobca (sťažovateľ) z dôvodu, že krajský súd rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 440 ods. 1 písm. g/ SSP). Krajskému súdu prioritne vytkol, že Dohodu o pracovnej činnosti z 12.05.2003, ktorá bola platná a účinná do 31.12.2003 nevyhodnotil ako splnenie podmienky v zmysle § 2 písm. a/ a b/ zákona č. 54/1956 Zb. o nemocenskom poistení, čím by, podľa názoru žalobcu, bola splnená podmienka nepretržitého zamestnania v zmysle § 8 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. v spojení s § 6 ods. 1 písm. a/ zákona č. 100/1988 Zb. Sťažovateľ navrhol, aby kasačný súd rozsudok krajského súdu zmenil tak, že rozhodnutie žalovaného zruší a vec mu vráti na ďalšie konanie a prizná mu náhradu trov konania v celom rozsahu.

4. Žalovaný sa ku kasačnej sťažnosti žalobcu nevyjadril.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd kasačný (§ 438 ods. 2 SSP), preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu spolu s konaním, ktoré predchádzalo jeho vydaniu a dospel k záveru, že kasačná sťažnosť žalobcu je dôvodná.

6. V konaní nebolo sporným, že žalobca sa žiadosťou z 21.11.2018, adresovanou Útvaru sociálneho zabezpečenia Generálneho riaditeľstva zboru väzenskej a justičnej stráže, domáhal nového vymerania invalidného dôchodku podľa § 35 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v spojení s § 263 ods. 13 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení tvrdiac, že spĺňa všetky zákonné podmienky.

7. Podľa § 143c ods. 4 zákona č. 328/2002 Z.z. o sociálnom zabezpečení o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, dôchodky, ktoré boli priznané a vyplácané útvarom sociálneho zabezpečenia ministerstva alebo Vojenským úradom sociálneho zabezpečenia podľa všeobecných predpisov o sociálnom poistení pred účinnosťou tohto zákona, vyplácajú sa aj po tomto dni v sume, v akej patrili do účinnosti tohto zákona. Na výplatu týchto dôchodkov je príslušný útvar sociálneho zabezpečenia ministerstva alebo Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia. Výplata týchto dôchodkov sa uhrádza z osobitných účtov.

8. Podľa § 143c ods. 4 zákona č. 328/2002 Z.z. o sociálnom zabezpečení o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, na zmeny výšky dávok, zánik nároku na dávky a ich výplatu, obmedzenie výplaty, zníženie dávok, výplatu dávok oprávneným príjemcom, postúpenie dávky, zrážky z dávok, súbeh nárokov na dávky a zvyšovanie dávok uvedených v odseku 4 sa vzťahujú všeobecné predpisy o sociálnom poistení.

9. Podľa § 259 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení, v konaniach o nárokoch na dávky a ich výplatu z nemocenského poistenia, dôchodkového zabezpečenia, o nároku na úpravu dôchodku z dôvodu jediného zdroja príjmu, o nárokoch na náhradu škody spôsobenú pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, o nároku zamestnanca z pracovného pomeru, ktoré sa uspokojovali z garančného fondu (ďalej len „peňažná náhrada“) a o nároku na podporu v nezamestnanosti, ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, o ktorých nebolo do tohto dňa právoplatne rozhodnuté, a o priznaní, odňatí alebo zmene sumy dávky, náhrady škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania alebo podpory v nezamestnanosti za obdobie pred 1. januárom 2004, aj keď o uvedenej dávke, náhrade škody, peňažnej náhrade alebo podpore v nezamestnanosti už bolo právoplatne rozhodnuté, sa rozhodne podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003 s odchýlkami ďalej ustanovenými.

10. Podľa § 263 ods. 13 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení, suma invalidného dôchodku poistenca, ktorý splnil podmienky nároku na nové vymeranie pred 1. januárom 2004, je po vzniku nároku na nové vymeranie nepretržite zamestnaný k 31. decembru 2003, sa určí podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004, a to vrátane úpravy dôchodkov prislúchajúcej podľa osobitného predpisu. Rozhodujúcim obdobím na určenie priemerného mesačného zárobku sú kalendárne roky 1994 až 2003. Z obdobia dôchodkového poistenia získaného po 31. decembri 2003 nárok na nové vymeranie invalidného dôchodku nevzniká.

11. Podľa § 35 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, ak je požívateľ invalidného dôchodku po vzniku nároku na tento dôchodok zamestnaný aspoň päť rokov, vymeria sa mu na jeho žiadosť invalidný dôchodok znova. Do doby piatich rokov zamestnania sa nezapočítavajú náhradné doby a neprihliada sa na zárobky dosiahnuté v rokoch, z ktorých sa zistil priemerný mesačný zárobok, z ktorého sa vymeral invalidný dôchodok. Nové vymeranie dôchodku sa posudzuje ako vznik nároku ku dňu, od ktorého sa priznáva dôchodok; pritom sa však dôchodok prizná najskôr odo dňa podania žiadosti. Invalidný dôchodok možno novo vymerať iba raz; nemožno ho však novo vymerať, ak sa splnili podmienky nároku na starobný dôchodok alebo ak invalidný dôchodok už bol novovymeraný podľa predpisov platných po 31. decembri 1975.

12. Podľa § 35 ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, podmienka trvania zamestnania po dobu piatich rokov sa považuje za splnenú, ak požívateľ invalidného dôchodku utrpel pracovný úraz, ktorý mu trvale znemožnil výkon doterajšieho zamestnania.

13. Novým vymeraním invalidného dôchodku podľa ustanovenia § 35 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení sa sledovala možnosť úpravy poberaného invalidného dôchodku po odpracovaní najmenej 5 rokov. Právna úprava reflektovala na poberateľov invalidného dôchodku, ktorí napriek nepriaznivému zdravotnému stavu aj po vzniku invalidity ďalej sústavne alebo aj prerušovane boli pracovali a dosiahli vyšší priemerný mesačný zárobok, výhodnejší pre prepočet výšky už poberaného invalidného dôchodku. Nové vymeranie dôchodku sa považuje za nový vznik nároku na dôchodok, a preto hodnotenie potrebnej doby zamestnania, priemerný mesačný zárobok, výška dôchodku ako aj ďalšie náležitosti podstatné pre výpočet dôchodku, sa hodnotia podľa predpisov platných v dobe splnenia podmienok pre nové vymeranie. (Uznesenie Najvyššieho súdu SSR z 30.12.1986, sp. zn. 9Co 124/86).

14. Zákonnou úpravou v prechodnom ustanovení § 263 ods. 13 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení sa sledoval cieľ zachovať nárok (možnosť) na nové vymeranie invalidného dôchodku poberateľom invalidného dôchodku, ktorí podmienky nároku na nové vymeranie splnili ešte pred 1. januárom 2004 a hoci boli naďalej (po vzniku nároku) nepretržite zamestnaní k 31. decembru 2003, zákonodarca stanovil obmedzenie, že rozhodujúcim obdobím na určenie priemerného mesačného zárobku budú (aj v takom prípade iba) kalendárne roky 1994 až 2003, pričom z obdobia dôchodkového poistenia získaného po 31. decembri 2003 nárok na nové vymeranie invalidného dôchodku už nevzniká.

15. Z predloženého spisového materiálu vyplýva, že žalobcovi bol priznaný invalidný dôchodok rozhodnutím Finančného odboru Správy Zboru nápravnej výchovy SSR č. SZNV 10.872/30-90 zo dňa 22.03.1990 od 01.01.1990 podľa § 134, § 135 a § 71 zákona č. 100/1988, pričom jeho invalidita nevznikla v súvislosti s výkonom služby.

16. Medzi účastníkmi nebolo sporné, že sťažovateľ podmienky nároku na nové vymeranie invalidného dôchodku splnil k 21.02.2001 (t. j. pred 01.01.2004).

17. Z predložených evidenčných listov dôchodkového zabezpečenia je zrejmé, že v období od 22.02.2001 do 31.12.2003 bol žalobca zamestnaný len od 22.02.2001 do 31.05.2001, od 04.06.2001 do 20.07.2001, od 06.05.2002 do 13.05.2002 a od 09.06.2003 do 14.07.2003, teda nie nepretržite.

18. Prechodné ustanovenie § 263 ods. 13 zákona č. 461/2003 Z.z. vyjadruje vôľu zákonodarcu stanoviť podmienky pre zachovanie nárokov na dávky, vzniknutých pred 01.04.2004, teda za účinnosti zákona č. 100/1988 Zb.), v prípade uplatnenia nároku na nové vymeranie po 31.12.2003 - za účinnosti zákona č. 461/2003 Z.z., ktorý inštitút nového vymerania invalidného dôchodku (§ 35 zákona č. 100/1988 Zb.) neprebral.

19. Ustanovenie § 263 ods. 13 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení je súčasne odchýlkou zo všeobecného prechodného ustanovenia § 259 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení.

20. Požiadavku nepretržitosti zamestnania k 31.12.2003 je však potrebné vykladať v kontexte celého ustanovenia § 263 ods. 13 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení tak, že aj v prípade, ak bol poberateľ invalidného dôchodku zamestnaný (hoci aj) nepretržite a aj po 31.12.2003, teda už za účinnosti zákona č. 461/2003 Z.z., pri novom vymeraní invalidného dôchodku sa neprihliada na doby zamestnania po 31.12.2003.

21. Nárok na nové vymeranie invalidného dôchodku, pôvodne vzniknutý podľa § 35 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, sa však zachováva napriek transformácii (resp. v súvislosti s transformáciou) systému sociálneho zabezpečenia na systém sociálneho poistenia. Aj v prípade pokračovania (nepretržitosti) zamestnania od vzniku nároku na nový prepočet k 31.12.2003 sa suma invalidného dôchodku poistenca určí len podľa predpisov účinných pred 01.01.2004.

22. Medzi účastníkmi nebolo sporné, že nárok na nové vymeranie invalidného dôchodku žalobcovi vznikol pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 461/2003 Z.z., keďže podmienky pre nové vymeranie invalidného dôchodku podľa § 35 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení splnil už dňa 21.02.2001.

23. Sťažovateľ s poukazom na § 9 ods. 1 písm. h/ zákona č. 100/1988 Zb. požadoval, aby žalovaná doba, kedy už poberal invalidný dôchodok, na účely nového vymerania jeho invalidného dôchodku vyhodnotila ako náhradnú dobu a tým za dobu zamestnania. Domáhal sa aplikácie § 255 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení tým spôsobom, aby uvedené ustanovenie malo prednosť pred ustanoveniami zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení a vyhlášky č. 165/1979 Zb. a aby obdobie sa obdobie poberania invalidného dôchodku považovalo za náhradnú dobu podľa § 9 ods. 1 písm. h/ zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení na účely nového vymerania jeho invalidného dôchodku. Tým, by podľa jeho názoru, splnil podmienku nepretržitého zamestnania v zmysle § 263 ods. 13 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení.

24. Podľa § 255 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení, za obdobie dôchodkového poistenia sa považuje aj zamestnanie a náhradná doba získané pred 1. januárom 2004 podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004, ak tento zákon neustanovuje inak. Na hodnotenie náhradnej doby ako obdobia dôchodkového poistenia od 1. augusta 2006 sa nevyžaduje splnenie podmienky získania najmenej jedného roka zamestnania.

25. V zmysle § 9 ods. 1 písm. h/ zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, ak zamestnanie trvalo aspoň rok, započítava sa doňho aj doba poberania invalidného dôchodku.

26. Podľa § 8 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, zamestnaním na účely tohto zákona, ak ďalej nie je ustanovené inak, sa rozumejú činnosti, ktoré vykonávajú osoby uvedené v § 6 ods. 1, v § 6 ods. 2 písm. a/ a b/, a účasť na dôchodkovom zabezpečení osôb uvedených v § 6 ods. 2 písm. c/. Účasť na dôchodkovom zabezpečení osôb uvedených v § 6 ods. 2 písm. c/ sa hodnotí ako zamestnanie v rozsahu najviac 10 rokov.

27. Podľa § 8 ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, pracovný pomer sa hodnotí ako zamestnanie, pokiaľ zakladal nemocenské poistenie; ak pracovný pomer nezakladal nemocenské poistenie v čase svojho trvania, hodnotí sa ako zamestnanie, ak by zakladal nemocenské poistenie podľa predpisov platných v čase vzniku nároku na dôchodok.

28. Podľa § 6 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, na dôchodkovom zabezpečení sú zúčastnení zamestnanci zúčastnení na nemocenskom poistení.

29. Podľa § 2 zákona č. 54/1956 Zb. o nemocenskom poistení zamestnancov Podľa tohto zákona sú poistené, ak sú činné na území Slovenskej republiky,

a) osoby v pracovnom pomere,

b) osoby v obdobnom pracovnom vzťahu, ak nie sú poistené podľa iných predpisov, 1a)

c) spoločníci spoločností s ručením obmedzeným a členovia družstiev, ktorí pre spoločnosť alebo družstvo vykonávajú prácu, ale nie v pracovnoprávnom vzťahu alebo obdobnom pracovnom vzťahu, a sú za túto prácu odmeňovaní formou, ktorá sa podľa osobitného predpisu považuje za príjem zo závislej činnosti, 2)

d) ďalšie osoby, o ktorých to ustanovujú osobitné predpisy, 3)

(ďalej len „zamestnanci“), a ak sa nich vzťahujú právne predpisy Slovenskej republiky.

30. Podľa § 68 písm. b/ vyhlášky Ústrednej rady odborov č. 165/1975 Zb. o nemocenskom poistení niektorých pracovníkov a o poskytovaní dávok nemocenského poistenia občanom v osobitných prípadoch, na nemocenskom poistení sú za podmienok ďalej ustanovených zúčastnení pracovníci činní na základe dohody o pracovnej činnosti, ak nepoberajú starobný ani invalidný dôchodok.

31. V zmysle ustanovení § 2 zákona č. 54/1956 Zb. v spojení s § 8 ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb. a § 68 písm. b) vyhlášky Ústrednej rady odborov č. 165/1975 Zb. na účely hodnotenia, či ide o dobu zamestnania na účely zákona č. 100/1988 Zb., sa za zamestnanie považuje len zamestnanie v pracovnom pomere alebo vo vedľajšom pracovnom pomere; keďže žalobca nepretržite od roku 1990 poberá invalidný dôchodok, výkon práce na základe dohody o pracovnej činnosti mu nezakladal nemocenské poistenie.

32. Žalovaný predmetné ustanovenie § 255 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. aplikovala, keď skúmal, či sťažovateľ získal (nepretržitú) dobu zamestnania (resp. náhradnú dobu) pred 01.01.2004 podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004. Následne postupoval v zmysle § 8 ods. 1 a 2, § 6 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v spojení s § 2 písm. a) a b) zákona č. 54/1956 Zb. o nemocenskom poistení zamestnancov a § 68 písm. b/ vyhlášky Ústrednej rady odborov č. 165/1975 Zb. (t.j. podľa ustanovení právnych predpisov účinných pred 01.01.2004).

33. Záver žalovaného, že dobu od 12.05.2003 do 31.12.2003 nie je možné žalobcovi hodnotiť ako účasť na nemocenskom poistení a ani ako zamestnanie z dôvodu, že už poberal invalidný dôchodok, z dôvodov uvedených v bode 31. tohto rozsudku aj kasačný súd považuje za správny

34. Rovnako ďalšia požiadavka sťažovateľa, aby s poukazom na § 9 ods. 1 písm. h/ zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, bolo v jeho prípade na obdobie od 22.02.2001 nazerané ako na náhradnú dobu z titulu poberania invalidného dôchodku, nie je opodstatnená. Ako náhradná doba je síce podľa § 9 ods. 1 písm. h/ zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení všeobecne započítateľná do doby zamestnania (na účely priznania dôchodku a určenia jeho výšky), avšak na účely nového vymerania invalidného dôchodku zákonodarca v ustanovení § 35 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení stanovil, že do doby (aspoň) piatich rokov zamestnania po priznaní invalidného dôchodku sa náhradné doby nezapočítavajú. Neprihliada sa ani na zárobky dosiahnuté v rokoch, z ktorých sa zistil priemerný mesačný zárobok, z ktorého sa vymeral invalidný dôchodok.

35. Prechodné ustanovenie § 263 ods. 13 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom zabezpečení je potrebné vykladať len ako ustanovenie zachovávajúce po 31.12.2003 nárok na nové vymeranie invalidného dôchodku podľa § 35 ods. 1 a 2 zákona č. 100/1988 Zb., teda že tento nárok je zachovaný aj v prípade zamestnania po vzniku nároku na invalidný dôchodok, trvajúceho nepretržite maximálne do 31.12.2003, s tým, že na doby zamestnania po 31. decembri 2003 sa neprihliadne, a to na rozdiel od § 261, ktorý v prípade zamestnania po vzniku nároku na starobný dôchodok nepretržite k 31.12.2003 zakladá poistencovi nárok na výpočet starobného dôchodku nielen podľa zákona o sociálnom zabezpečení č. 100/1988 Zb., ale aj podľa zákona o sociálnom zabezpečení č. 461/2003 Z.z.

36. Bez ohľadu na nemožnosť započítania doby poberania invalidného dôchodku ako doby zamestnania na účely § 263 ods. 13 zákona č. 461/2003 Z. z. v spojení s § 35 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. však žalovaný nárok žalobcu na nové vymeranie invalidného dôchodku posúdil nesprávne, keď opomenul skutočnosť, že boli splnené podmienky na nové vymeranie invalidného dôchodku podľa § 35 ods. 1 a 2 zákona č. 100/1988 Zb. v spojení s § 259 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. už ku dňu 21.02.2001.

37. Z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci správnymi orgánmi i krajským súdom, najvyšší súd kasačnej sťažnosti sťažovateľa vyhovel a rozsudok krajského súdu podľa § 462 ods. 2 SSP zmenil tak, že napadnuté rozhodnutie žalovaného zrušil a vec mu vrátil na nové konanie a rozhodnutie.

38. V ďalšom konaní je správny orgán v zmysle § 469 SSP viazaný právnym názorom kasačného súdu. O nároku žalobcu na nové vymetanie invalidného dôchodku podľa § 259 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v spojení s § 35 zákona č. 100/1988 Zb. rozhodne znovu.

39. O trovách konania rozhodol kasačný súd podľa § 467 ods. 2 SSP a procesne úspešnej žalobkyni priznal náhradu odôvodnených trov konania na krajskom súde a na kasačnom súde. O ich výške rozhodne krajský súd po právoplatnosti tohto rozsudku podľa § 175 ods. 2 SSP.

40. Toto rozhodnutie bolo prijaté pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.